

Kuopion kaupunkiseudun toimivaltaisen viranomaisen yhteistoimintasopimuksen arviointikokous

Paikka	Teams -kokous
Aika	9.2.2021 klo 9:00 – 9:45
Läsnä	Sakari Pääkkö, joukkoliikennelautakunta, Kuopio, puheenjohtaja Matti Venäläinen, joukkoliikennelautakunta, Siilinjärvi Kaisu Matinniemi, Kuopion kaupunkiympäristön joukkoliikenneyksikkö Pekka Kauhanen, Siilinjärven joukkoliikenneyhdyshenkilö Seija Pasanen, Kuopion kaupunkiympäristön joukkoliikenneyksikkö, sihteeri

1. Kokouksen avaus

Sakari Pääkkö avasi kokouksen klo 9:00.

2. Kuopion ja Siilinjärven yhteistoimintasopimuksen toteutuminen vuonna 2020

Sopimuksen sopijapuolet ja tarkoitus

Sopimuksen osapuolia ovat Kuopion kaupunki ja Siilinjärven kunta. Sopimuksessa sovittujen joukkoliikennetehtävien hoitamista varten on perustettu vuonna 2012 yhteiseksi toimielimeksi Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta.

Vuonna 2011 solmittua sopimusta päivitettiin joukkoliikennelautakunnan päätöksellä 25.10.2018 vastaamaan lainsäädännössä ja joukkoliikennejärjestelmässä tapahtuneita muutoksia.

Yhteistoiminnan tavoitteet ja yleiset periaatteet

Yhteistoiminnan tavoitteena on tehdä yhteistyötä lainsäädännön mukaisesti ja kehittää alueen joukkoliikennettä siten, että palvelutaso paranee sekä palvelut ovat asiakaslähtöisiä ja taloudellisia.

Yhteistoimintasopimuksen mukaiset tehtävät

Joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena on Kuopio-Siilinjärvi -alueella Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta. Asiantuntijapalveluista ja asioiden valmistelusta vastaa kaupunkiympäristön suunnittelupalvelujen joukkoliikenneyksikkö yhteistyössä Siilinjärven joukkoliikenneyhdyshenkilön kanssa.

Alkuvuodesta 2020 paikallisliikenteestä kilpailutettiin kohde 3 (linjat 5, 6, 6X, 7, 9, 19 ja 23) sekä kohde 4 (linjat 2 (talvi), 16, 20, 21, 22 ja 29) bruttoliikennesopimukseen perustuen. Kilpailussa edellytettiin yhdeksää sähköautoa ja kymmentä teliautoa. Lisäksi lisäpisteitä annettiin biodieselin ja biokaasun käytöstä. Kilpailun tuloksena kohteisiin saatiin 40 autosta 13 sähköautoa ja loput uusiutuvalla biodieselillä. Kaikilta kilpailutettua bruttoliikennettä

hoitavilta autoilta edellytettiin Vilkku-ilmettä. Liikenne käynnistyy kesäkauden 2021 alussa. Sopimus on voimassa seitsemän vuotta, ja sitä voidaan jatkaa kolmella optiovuodella. Tarjouksia saatiin viideltä eri liikennöitsijältä, ja kokonaishinta aleni nykytasosta. Kilpailu onnistui siten hyvin.

Loppuvuodesta kilpailutettiin maaseutuliikenteestä Vehmersalmen liikenne sekä Maaningan asiointiliikenne. Vehmersalmen liikenne käynnistyy kesäkauden 2021 alussa. Sopimus on voimassa neljä vuotta ja sitä voidaan jatkaa kahdella optiovuodella. Kuopioon asti ajavilta autoilta edellytettiin Vilkku-ilmettä. Maaningan asiointiliikenne on käynnistynyt vuoden 2021 alussa. Sopimus on voimassa toistaiseksi kuuden kuukauden irtisanomisajalla.

Kilpailutetuille avoimen joukkoliikenteen kohteiden liikennöitsijöille myönnettiin yksinoikeudet erillisillä hallintopäätöksillä.

Kuopion erillisesti järjestetyistä koululaiskuljetuksista kilpailutettiin Von Wrightin kuljetukset, jotka käynnistyivät kuluvan vuoden alussa. Siilinjärvi suunnittelee ja hankkii edelleen omana työnä kiinteästi koulutyöhön liittyvät erillisesti järjestetyt koululaiskuljetukset. Järjestely on toiminut hyvin. Sopimus antaa mahdollisuuden siirtää suunnittelu ja hankinnat Kuopiolle, mutta siihen ei tähän asti ole ollut tarvetta.

Suomi siirtyi 16.3.2020 poikkeusoloihin koronavirustilanteen vuoksi. Lukuisten rajoitusten lisäksi etätöihin ja -opetukseen siirtyminen vähensi joukkoliikenteen matkustajamääriä oleellisesti. Pahimmillaan huhtikuussa paikallisliikenteen matkustajamäärä oli pudonnut kolmannekseen edellisen vuoden määrästä, maaseutuliikenteessä jopa 95 %. Vaikka poikkeustila päättyi 16.6., eivät matkustajamäärät palautuneet alkuvuoden tasolle. Koko vuoden matkustajamäärä jäikin 29 % vuoden 2019 tasoa pienemmäksi, 5 225 308 matkustajaan.

Kesäaikatauluihin siirryttiin joukkoliikennelautakunnan päätöksellä 26.3.2020 pari kuukautta etuajassa eli 6.4.2020. Koska kesäliikenteessä on automäärä talvikautta pienempi, saatiin tästä kustannussäästöjä. Liikennöitsijöille maksettavasta korvauksesta neuvoteltiin Traficom ja lautakunnan tekemien linjausten pohjalta (force majeure -tilanne) toteutuneen liikenteen osalta. Kannusteurakkasopimukseen perustuvissa liikenteissä korvattiin lisäksi autopäivät vähentyneen liikenteen osalta. Siilinjärven sisäisen liikenteen kustannuksia ei maksettu, koska liikenne loppui etäopetuksen vuoksi kokonaan. Lipputulot jäivät noin 30 % edellistä vuotta vähäisemmiksi. Traficom kompensoi menetyksiä myöntämällä valtionapua lipputulovähennyksen aiesopimuksen mukaisen joukkoliikenteen valtionavun lisäksi.

Alueen sopimusliikenne toimi muutoin suunnitellun mukaisesti. Kokonaislinjakilometrit vähenivät koronan vuoksi 0,4 % edellisestä vuodesta. Paikallisliikenteessä linjakilometrit lisääntyivät reilun prosentin, koska kesäliikenne ja talviliikenne hoidettiin lähes täysin ennen koronaa tehtyjen suunnitelmien mukaisesti. Tarjontaa lisättiin mm. linjalle 5. Maaseutuliikenteen vähenemä syntyi kevään koronatauosta.

Joukkoliikenneohjelma 2030 hyväksyttiin Kuopion kaupunginhallituksessa 8.6.2020 tavoitteellisena ohjelmana joukkoliikenteen kehittämistyölle. Ohjelman mukaan tavoitteena on yksi yhteinen työssäkäyntialueen maksuvyöhyke. Ennen päätöstä maksuvyöhykkeistä laaditaan uusi selvitys, jonka perusteella tehdään päätös asiasta.

Vuoden 2020 loppupuolella käynnistyi Paikallisliikenneliiton tilaamana selvitystyö joukkoliikenteen alennuslippujen perusteista ja vaikutuksista, joka valmistuu alkuvuodesta 2021. Kuopio osallistuu selvitystyöhön.

Pohjois-Savon Ely päätti luopua toimivalta-alueellaan Waltista vuoden 2021 kesään mennessä. Elyn järjestämä liikenne Kuopion työssäkäyntialueella siirtyi Kuopion Walttiin kesäkauden alussa. Tämän vuoksi Kuopion maksuvyöhykkeisiin tehtiin muutoksia laajentamalla E-vyöhykettä ja lisäämällä järjestelmään F-vyöhyke Pielaveden ja Vesannon suunnille. Muutoksella yhtenäistettiin lipputuotteet alueen asiakkaille ja parannettiin matkustajainformaatiopalveluita. Tästä solmittiin yhteistyösopimus, jonka lautakunta hyväksyi 22.10.2020.

Joukkoliikenteeseen tuli vuoden aikana palautteita 923 kappaletta, joka oli lähes reilut 35 % edellisestä vuodesta vähemmän.

Asiakastyytyväisyyskyselyjä tehtiin tammikuussa, elokuussa ja marraskuussa. Maaliskuussa aloitettu asiakastyytyväisyyskysely jouduttiin keskeyttämään koronan aiheuttaman matkustajakadon vuoksi. Bruttoliikennesopimukseen sisältyviä bonuksia maksettiin asiakastyytyväisyystuloksen pohjalta yhteensä 104 326,53 € (alv 0). Kaikissa kyselyissä yleisarvosanaksi Vilkkulle annettiin yli neljä asteikolla 1-5. Asiakastyytyväisyyskyselyjen hyvät arvostukset ja matkustajamäärän kasvu osoittavat joukkoliikenteen järjestämistyön olleen sopimuksen mukaista. Kyselyissä kartoitettiin myös halukkuutta maksaa matkasta nykyistä enemmän päästöttömään liikenteeseen siirryttäessä.

Bruttoliikennesopimukseen sisältyy myös palvelurikemaksut, joita liikennöitsijä maksaa viranomaiselle palveluissa tapahtuneista rikkeistä. Rikemaksuja kertyi koko vuonna yhteensä 7 700 € (alv 0). Ne vähennettiin bonusmaksuista.

Kuopio osallistui Keskisuurten kaupunkiseutujen digitalisaatiohankkeeseen, jossa kehitetään tunnistepohjaista lippu- ja maksujärjestelmää. Tavoitteena on siirtyä tunnistepohjaisuuteen kesällä 2021. Mobiililipun suosion kasvaminen jatkui, käyttö lisääntyi jopa 27 %. Kertalipuista jopa 40 % ostettiin mobiilisti.

Viisaan liikkumisen hankkeen jatkeena käynnistyi Källi -hanke huhtikuun alussa. Hanke saa ELY-keskukselta valtionapua 70 % toteutuvista kustannuksista. Käynnistystöinä laadittiin hankesuunnitelma sekä käynnistettiin kaksi tarjouskilpailua.

Viisaan liikkumisen asiakasraati ehti kokoontua alkuvuodesta vain yhden kerran ennen poikkeustilannetta.

Yhteiset toimitukset

Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta:

Sakari Pääkkö pj, varalla Osmo Huopanainen (Kuopio)
Matti Venäläinen varapj, varalla Kalle Savolainen (Siilinjärvi)
Tuula Niskanen, varalla Riitta Renvall (Siilinjärvi)
Anna Partanen, varalla Paula Koponen (Kuopio)
Kati Seppälä, varalla Anna Soukkamäki (Kuopio)
Anu Vartiainen, varalla Päivi Ahonen (Kuopio)

Samuli Voutila 9.6.2020 saakka, Risto Pirinen 10.6.2020 alkaen, varalla Jorma Koponen (Kuopio)

Kuopion kaupunginhallituksen edustajana oli Heikki Meriranta, varalla Harri Auvinen. Siilinjärven kunnanhallituksen edustajana oli Seppo Kiiski, varalla kunnanhallituksen puheenjohtajan erikseen nimeämä henkilö.

Esittelijänä lautakunnan kokouksissa oli joukkoliikennepäällikkö.

Lautakunta kokoontui seitsemän kertaa, ja päätöspykälää syntyi 44. Kokoukset pidettiin maaliskuusta alkaen etäkokouksina koronatilanteen vuoksi. Toiminnassa on noudatettu Kuopion kaupungin hallintosääntöä ja kaupunkiympäristön palvelualueen toimintasääntöä.

Joukkoliikenneyksikkö:

Yksikön vetäjänä oli joukkoliikennepäällikkö. Yksikön henkilöresurssit lisääntyivät huhtikuussa, kun Källi-hankkeen projektipäällikkö aloitti projektin vetämisen joukkoliikenneyksikössä.

Talous ja kustannusten jako

Joukkoliikenteen kehittämisestä ja rahoituksesta solmittu (joukkoliikennelautakunta 14.2.2019) aiesopimus 2019-2020 Liikenneviraston ja Pohjois-Savon Ely:n kanssa oli voimassa vuoden 2020 loppuun saakka. Aiesopimuksen mukaisesti harkinnanvaraista joukkoliikenteen valtionapua saatiin 1 040 000 €, joka jaettiin kuntien kesken avoimen joukkoliikenteen toteutuneiden kustannusten suhteessa.

Koronan aiheuttamaan lipputulomenetyksiin Traficom myönsi valtion lisätalousarviosta toimivalta-alueelle lisätukea 1 416 000 €, joka jaettiin lipputulomenetyksien suhteessa.

Traficom myönsi tammikuussa 2021 valtionapua Keskisuurten kaupunkiseutujen digitalisaatiohankkeen vuoden 2020 kustannuksille. Kuopion osuus avustuksesta oli 79 046,59 €. Avustus jaetaan asukaslukujen suhteessa, jolloin Siilinjärven osuudeksi tulee 11 856,99 €.

Yhteisen liikenteen kustannukset jaettiin sopimuksen mukaisesti matkustuksen suhteessa lautakunnan hyväksymien %- osuuksien suhteessa ja viranomaiskustannukset asukaslukujen (Siilinjärvi 15 %, Kuopio 85 %) suhteessa. Laskutus tehtiin neljännesvuosittain lautakunnan 25.1.2018 vahvistamien jakoperusteiden pohjalta.

Viranomaistoiminnan kokonaiskustannukset olivat 1 143 195,82 €, joka oli 18,6 % edellisvuotta enemmän. Siilinjärven osuus kustannuksista oli 171 479,38 €. Palkkakulut nousivat vajaa 7 % ja info-, lippu- ja maksujärjestelmän kustannukset reilut 47 %. Sen sijaan muut kustannukset (mm. ICT-kulut, huonevuokrat, aikataulujulkaisut, asiakastytyväisyyskyselyt, markkinointi) laskivat reilut 11 % edellisestä vuodesta.

Joukkoliikenteen talousarvioesityksen 2021 lautakunta hyväksyi osaltaan 22.10.2020. Hyväksytty talousarvio toimitettiin lautakunnalle tammikuussa 2021.

Neuvottelu- ja lausuntomenettelyt

MAL-sopimusneuvotteluita on käyty eri ministeriöiden, Väyläviraston, Traficomin, Ely-keskuksen, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen ja Kuopion seudun kuntien kanssa. Pohjois-Savon liitto on osallistunut neuvotteluihin asiantuntijana.

Liikenteisiin esitetystä muutoksista on neuvoteltu muiden kuntien, toimivaltaisten viranomaisten ja liikennöitsijöiden kanssa. Sopimusliikennöitsijöiden kanssa on pidetty liikennöitsijäpalavereita.

Pohjois-Savon Ely –keskus luopuminen Waltti -lipuista alkoi kesäkuun 2020 alussa Kuopion alueelta. Kuopio-Waltin käyttöönottamista Elyn järjestämässä liikenteessä neuvoteltiin kevään aikana useita kertoja.

Lisäksi on osallistuttu Elyn järjestämiin alueellisen joukkoliikennetyöryhmän kokouksiin.

3. Muut asiat

Ei muita asioita.

4. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9:45.